

A

S

T

E

1

อติศร จันทรสุข

ปฐมบท

ในช่วงเวลาเกินกว่า 20 ปีที่ผ่านมา หรือจะอาจเรียกได้ว่า ตั้งแต่ยุคก่อนศตวรรษที่ 21 การศึกษาในประเทศไทยตกเป็นจำเลยของสังคมตลอดมา ด้วยข้อหาของความล้มเหลวในการพัฒนาคนในชาติให้มีศักยภาพทั้งในด้านการพัฒนาประเทศไปจนถึงการแข่งขันในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณแผ่นดินที่สูงมากกว่าด้านอื่นๆ¹ อย่างไรก็ตามความพยายามในการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา และการพัฒนาเยาวชนของชาติมักจบลงด้วยนโยบายที่ไร้ประสิทธิภาพและการยึดโยงกับบริบทของสังคม รวมไปถึงจนถึงการผลิตสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาจำนวนมากที่มักให้ผลระยะสั้น แต่ทิ้งปัญหาให้คนในระบบต้องตามแก้ไขในระยะยาว

¹ 368,660,3345 ล้านบาท 489,798.5745 ล้านบาท 509,003.7038 ล้านบาท 510,816.4990 ล้านบาท คืองบประมาณประจำปีของกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่ปี 2563, 2562, 2561 และ 2560 ตามลำดับ

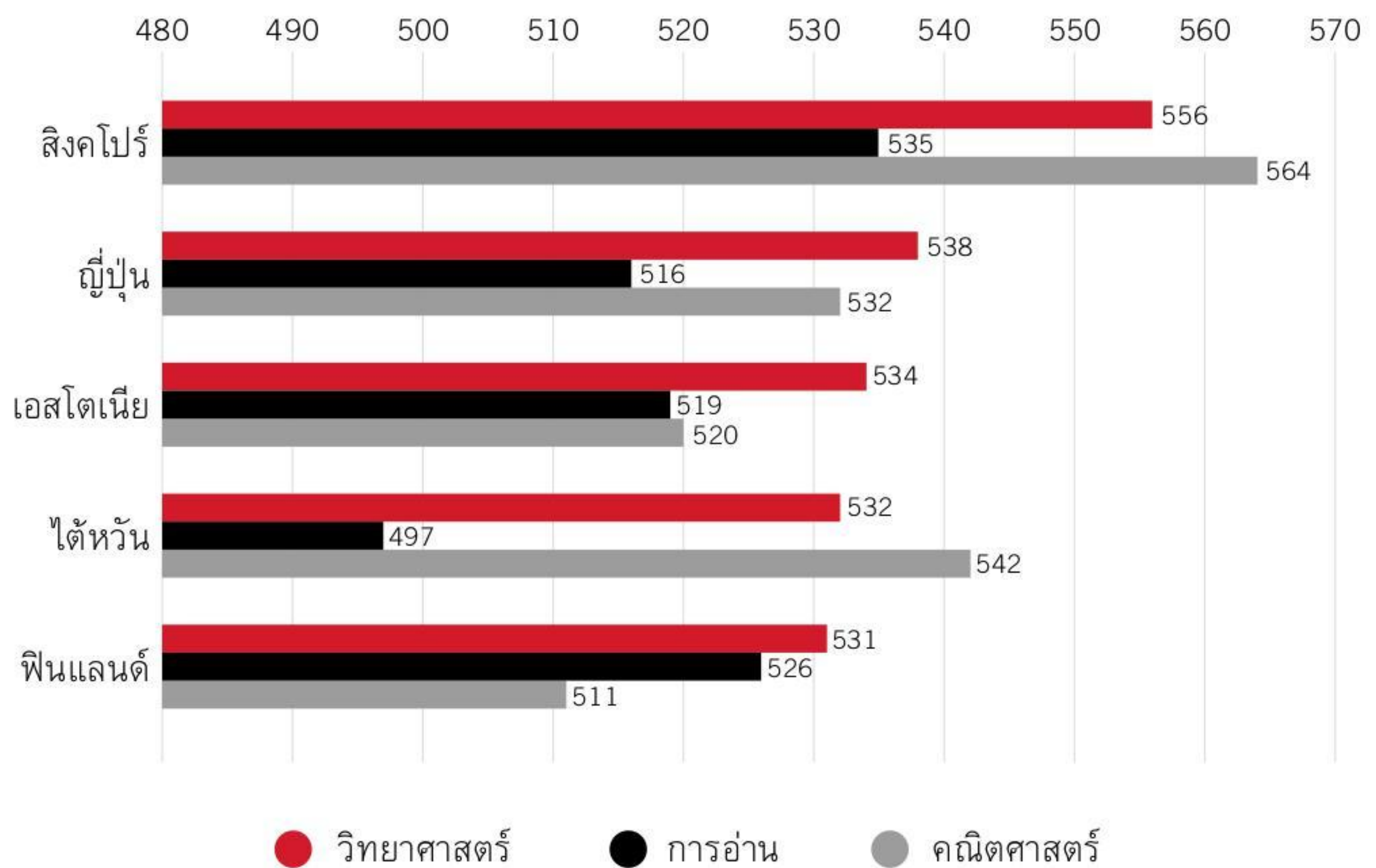
คำถามที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ดังกล่าว คือ เหตุใดความพยายามซ้ำแล้วซ้ำเล่าในการแก้ไข ปัญหาทางการศึกษาจึงไม่เคยไปไกลเกินกว่า แสงวาบจากดอกไม้ไฟ ที่สว่างแค่ชั่วคราวย แต่ไม่ ยาวนานพอจะส่องไปถึงปลายอุโมงค์ได้

เป็นไปได้หรือไม่ว่านโยบายและนวัตกรรมทางการศึกษา ภายใต้อุปสรรคที่ดีและดูเหมือนว่าน่าจะมีประโยชน์เหล่านี้ จะมี ‘จุดร่วม’ บางอย่างเหมือนกันคือ การขาดความเข้าใจต่อราก ที่แท้จริงของปัญหา ดังนั้น เมื่อพยายามจะนำมาประยุกต์ใช้ในสังคม จึงมีอาการผิดฝาผิดตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาผสมกับวิธีคิด ทัศนคติ ความเชื่อและวัฒนธรรมแบบไทยๆ จึงไม่เคยพอดี และไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาที่แท้จริง

ยกตัวอย่าง การนำเข้า ‘การศึกษาแบบฟินแลนด์’ ทั้งแนวคิด นโยบาย ตลอดจนวิธีการจัดการเรียนการสอน ด้วยเพราะกระแส ตื่นตัวจากผลการสอบวัดความรู้ PISA ที่เด็กนักเรียนฟินแลนด์ ทำคะแนนในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่านได้เฉลี่ย ดีกว่าเด็กจากประเทศที่พัฒนาแล้วในกลุ่มองค์การเพื่อความร่วมมือ และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ทั้งๆ ที่ระบบการศึกษา ในประเทศดังกล่าวไม่ได้มุ่งเน้นการแข่งขัน แต่ให้ความสำคัญ กับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความสุขกับการค้นหาตนเอง รวมทั้ง การกระจายอำนาจแนวราบที่ให้สิทธิท้องถิ่นในการออกแบบและ จัดการศึกษาที่ได้มาตรฐาน โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการ พัฒนาวิชาชีพครูอย่างเข้มข้นจริงจัง ‘ความสำเร็จ’ ในการจัดการ การศึกษาของประเทศฟินแลนด์ ทำให้หน่วยงานการศึกษาทั้ง

ภาครัฐและเอกชนของไทยลงทุนกันไป ‘ดูงาน’ หลายรอบ รวมทั้งเชิญบุคลากรทางการศึกษามาให้ความรู้กับนักการศึกษาไทยอีกนับครั้งไม่ถ้วน

ผลการประเมิน PISA 2015

ที่มา: OECD, PISA 2015 Database

แต่เมื่อติดตามดูความพยายามในการนำ ‘การศึกษาแบบฟินแลนด์’ กลับมาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาไทย ไม่ว่าจะตั้งแต่ในระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติการ กลับพบแต่หลักฐานความล้มเหลว ไม่ว่าจะเป็ค่าเฉลี่ยการสอบระดับประเทศ² หรือ

² PISA ล่าสุดในปี 2018 นักเรียนไทยมีคะแนนด้านการอ่านเฉลี่ย 393 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 487 คะแนน) เปรียบเทียบกับ PISA ปี 2015 การอ่านมีคะแนนลดลง 16 คะแนน ส่วนอีก 2 วิชาคือ คณิตศาสตร์ 419 คะแนน และวิทยาศาสตร์ 426 คะแนน นักเรียนไทยทำคะแนนได้ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของ OECD ทั้งสองวิชา

ความสุขของนักเรียนไทย³

นอกจากการศึกษาแบบฟินแลนด์ ระบบการศึกษายังมีการผลัดเปลี่ยนทางนโยบายที่พยายามจะแก้ไขปัญหาศักยภาพของนักเรียนที่ต่ำกว่ามาตรฐานเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยการพยายามวิ่งตามกระแสนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนจากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด Teach less Learn more จากสิงคโปร์ หรือ การผลักดันให้เกิดวิชา Coding ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่ว่าจะใช้ความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังแต่ระดับนโยบายจนถึงการปฏิบัติมากเพียงใด ผลลัพธ์ที่ปรากฏตลอดช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาก็ยังคงชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบการศึกษาที่สร้างความทุกข์ให้กับคนทั้งแผ่นดิน จนเราควรจะต้องย้อนกลับมาตั้งคำถามว่า เพราะเหตุใดความพยายามซ้ำแล้วซ้ำเล่าดังที่กล่าวมา จึงกลายเป็นความทุ่มเทที่เสียแรงเปล่า

³ PISA เผยอีกข้อมูลสำคัญ คือ ถึงแม้คะแนนเฉลี่ยจะรั้งอยู่ในอันดับ 8 ทว่ามีนักเรียนในฟินแลนด์เพียง 7 เปอร์เซนต์เท่านั้นที่วิตกกังวลในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และเมื่อหันมาพิจารณา ‘สุขภาพใจ’ ของเด็กไทย กลับพบว่าดิ่งลงเรื่อย ๆ ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิตเผยว่า ผู้ที่เข้ารับคำปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตมีเกณฑ์อายุน้อยลงเรื่อย ๆ เฉพาะครั้งแรกในปี 2562 เด็กและเยาวชน (อายุ 11-25 ปี) โทรเข้ามาปรึกษาปัญหาถึง 13,658 ครั้ง จากทั้งหมด 40,365 ครั้ง ขณะที่ตลอดปี 2561 มีเด็กและเยาวชน โทรเข้ามา 24,471 ครั้ง

ยอมรับว่าไม่ปกติ แล้วกลับไปตั้งคำถามที่ต้นทาง

เป็นไปได้หรือไม่ว่าปัญหาแท้จริงของการศึกษาไทย ไม่ได้อยู่ที่ นโยบาย หรือ การปฏิบัติ แต่อยู่ที่ ‘วิธีคิด’ ของผู้คนที่อยู่ทั้งใน และนอกระบบการศึกษา ซึ่งที่ผ่านมา ไม่เคยถูกตั้งคำถาม เพราะ คิดว่าสิ่งเหล่านั้นคือเรื่องปกติทั่วไป

ถ้าเปรียบเทียบปัญหาของการศึกษาไทยกับอาการป่วยไข้ที่ ต้องการรักษาดูแล อาการป่วยไข้ที่ว่า อาจหมายถึงปัญหาเรื่องความ เหลื่อมล้ำทางการศึกษา การถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศสภาพ ของนักเรียนและครูในโรงเรียน ความตกต่ำของประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนรู้ ความรุนแรงที่เกิดจากการใช้อำนาจของครู และผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนปัญหาสุขภาพจิตที่นำไปสู่ โรคซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายของนักเรียน ซึ่งก่อนอาการต่างๆ เหล่านี้จะกลายเป็นโรคเรื้อรังที่รักษาไม่หาย เราอาจจะต้องย้อน กลับไปตั้งต้นถามถึงสาเหตุที่มาของอาการดังกล่าว ด้วยการให้ ความสำคัญกับการวินิจฉัยโรคอย่างละเอียดและจริงจัง ตั้งต้นจาก อาการปลายทาง แล้วค่อยๆ ไล่ย้อนกลับไปตั้งข้อสงสัย ขบคิด และ ดันดันไปยังต้นทางของปัญหาว่าสิ่งนั้นคืออะไร และทั้งหมดนี้เอง คือที่มาของหนังสือเล่มนี้⁴

ด้วยความเชื่อที่ว่า ความดิ่งามและความปกติเหล่านี้น่าจะมี วิธีคิดอยู่เบื้องหลัง มีคุณค่าหรือความเชื่อบางอย่างคอยกำกับและ

⁴ จากรายงานวิจัยเรื่อง ‘การสังเคราะห์ภาพรวมมายาคติทางการศึกษาในสังคมไทย’ ภายใต้งานชุด โครงการวิจัยการสำรวจและรื้อถอนมายาคติทางการศึกษาในสังคมไทย

หล่อเลี้ยงให้ปัญหายังคงอยู่ หนังสือเล่มนี้จึงย้อนกลับไปตั้งคำถามกับสิ่งที่เห็นว่าเป็นเรื่องปกติ หรือสิ่งที่สังคมบอกว่าดี เพื่อค้นลึกลงไปว่า จริงๆ แล้วมันต้องเป็นเช่นนั้นเสมอไปหรือไม่ วิธีคิดแบบไหนกันที่กำลังเกาะเกี่ยวกับประเด็นการศึกษา มันทำงานอย่างไรกับสังคมไทย ส่งผลอย่างไรกับเยาวชน ครู ผู้ปกครอง และสังคมบ้าง

ปัญหาเรื้อรัง ที่รักษาเท่าไรก็เหมือนยังค้างคาอยู่กลางทาง อาจจะทุเลาได้ด้วยการกลับไปตั้งคำถามกับรากและวิธีคิดของคนในสังคม เพราะหากสังคมมองเห็นว่าความเชื่อและคุณค่าที่ยึดถืออยู่นั้นแท้จริงแล้วมาจากที่ไหน ประกอบแล้วถูกสร้างขึ้นมาอย่างไร แล้วเอาสิ่งนี้มาพูดคุยและคลี่ให้เห็นว่ามันคืออะไรบ้าง เรายังต้องการสิ่งเหล่านี้หรือไม่ กระทั่งว่าสังคมจะไปต่อกันอย่างไร กระบวนการเหล่านี้อาจจะช่วยขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้าได้

รากของวิธีคิดที่มาจากระบบความเชื่อและคุณค่าบางอย่าง อาจเรียกรวมๆ ได้ว่า **มายาคติ (myth)** อันหมายถึง ชุดความคิดความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดส่งต่อกันมาโดยปราศจากการตั้งคำถาม เสมือนเป็นความจริงที่คนในสังคมหนึ่งๆ รับรู้และยอมรับร่วมกัน ทั้งที่จริงแล้ว มายาคติเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยคุณค่า ความเชื่อ ค่านิยม และกฎเกณฑ์บางอย่าง แอบแฝงอยู่⁵

คุณสมบัติสำคัญของมายาคติคือ ความสอดคล้องกับวิธีคิด คุณค่า และความเชื่อที่สังคมหนึ่งๆ ยอมรับและถือปฏิบัติมา

⁵ ดูตัวอย่างการให้คำนิยามที่ Christodoulou (2014); Harmes, Huijser & Danaher (2015); Holmes (2016); Kristjánsson (2013)

เป็นเวลานาน จึงทำให้ยากต่อการชัดเจน

มายาคติทางการศึกษาคืออะไร

หากลองนึกถึงมายาคติทางการศึกษา หนึ่งในตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมคือข้อกำหนดเชิงนโยบาย กฎระเบียบ วิธีคิดและวิถีการปฏิบัติต่างๆ เช่น การใช้ ‘การสอบ’ เข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัยมาเป็นเกณฑ์ประเมินว่านักเรียนคนหนึ่งประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ผ่านการติดป้ายประกาศเกียรติคุณหน้าโรงเรียน หรือ เผยแพร่เป็นพาดหัวข่าวใหญ่ว่า ‘นักเรียนชั้น ม.6 ห้องนี้สอบติดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยในสังกัดรัฐได้ยกห้อง’

สังคมพร้อมใจชื่นชมและยกย่อง นั่นไม่ใช่เรื่องผิดแต่อย่างใด แต่หากเราลองมองไปอีกด้านแล้วสำรวจลงไปยังผลที่ตามมาของมายาคติว่าด้วยความสำเร็จ เราอาจพบว่า

- อาชีพแพทย์ถูกจัดลำดับให้อยู่เหนือวิชาชีพอื่นๆ ในสังคม
- กลุ่มคนที่มีอาชีพดังกล่าวควรได้รับการยกย่องเชิดชู ในฐานะผู้มีความสามารถและเป็นทีเคารพมากกว่าอาชีพอื่น ไม่ต่างจากนักศึกษาแพทย์ที่ถูกมองว่าเหนือกว่านักศึกษาทั่วไปเช่นกัน
- ครอบครัวภูมิใจในความสำเร็จ ส่งผลให้ครอบครัวอื่นๆ อยากให้ลูกหลานประสบความสำเร็จเช่นนี้บ้าง จึงส่งเสริมผลักดัน และหว่านล้อมทุกทาง
- เด็กๆ จำนวนไม่น้อยแบกรับความคาดหวัง ความกดดัน โดยลืมถามความต้องการแท้จริงของตัวเอง

- สนามการแข่งขันมีผู้แพ้มากกว่าผู้ชนะ ผลที่ตามมาคือความผิดหวังและลดทอนคุณค่าในตัวเอง ส่งผลกระทบสุขภาพทางจิตใจ
- ผู้สอบเข้าได้อย่างนักศึกษาแพทย์ จำนวนไม่น้อยมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาด้านสุขภาพสูง โดยเฉพาะความเครียดและความซึมเศร้า (รายงานวิจัยทั่วโลกพบว่ามีภาวะซึมเศร้าสูงกว่าคนทั่วไป 2-5 เท่า หรือประมาณ 1 ใน 4 ของจำนวนนักศึกษาแพทย์ทั้งหมด และ 1 ใน 10 มีความคิดฆ่าตัวตาย)
- ปัญหาในเชิงจริยธรรม รายได้ที่ต่างกันระหว่างสถานรักษาพยาบาลของรัฐและของเอกชน จูงใจบุคลากรที่สนใจแค่สร้างรายได้ให้กับตัวเอง ผลที่ตามมาคือปัญหาเชิงจริยธรรมจำนวนมากที่ไม่ได้ถือประโยชน์ของผู้ป่วย/คนไข้ เป็นที่ตั้ง

มายาคติว่าด้วยความสำเร็จของผู้เรียน เป็นเพียงหนึ่งในอีกหลายมายาคติที่ตกทอดและดำรงอยู่ในสังคมไทย แต่ที่น่ากังวลมากกว่าคือวงจรมันยังคงวนเวียนอยู่ในสังคมไทยราวกับเป็นความปกติ วิธีคิดและความเชื่อที่คอยกำกับให้ปัญหานี้ยังคงอยู่คืออะไร หนังสือเล่มนี้กำลังตามหาสิ่งนั้น

หนังสือเล่มนี้ประกอบไปด้วย 5 บทความ⁶ ที่มีเป้าหมายเพื่อ ‘สำรวจและรื้อถอน’ วิธีคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการศึกษา

⁶ จากรายงานวิจัยเรื่อง ‘การสังเคราะห์ภาพรวมมายาคติทางการศึกษาในสังคมไทย’ ภายใต้ชุด โครงการวิจัยการสำรวจและรื้อถอนมายาคติทางการศึกษาในสังคมไทย

ในประเทศไทยและผลจากวิธีคิดดังกล่าวที่มีต่อนักเรียน ครู รวมไปถึงสังคมในภาพกว้าง โดยเริ่มจากการตั้งคำถามและตั้งข้อสังเกตใน 5 ประเด็นต่อไปนี้

1. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ได้รับความนิยมในแวดวงการศึกษาและคนทั่วไปมาเป็นเวลานานกว่าสิบปี และส่งอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาไปจนถึงการผลิตสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก โดยมักจะมีภาพของผู้ที่ไม่สามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ ว่าเป็นคนที่ตามกระแสโลกไม่ทัน ล้าหลัง และล้ามเหลว

ถึงแม้แนวคิดนี้จะเริ่มต้นด้วยความปรารถนาดีเป็นที่ตั้ง นั่นคือ การพยายามผลักดันให้ประชากรในสังคมมีความตื่นตัวในการแสวงหาทักษะที่เหมาะสมและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก แต่หากทำโดยปราศจากการใคร่ครวญที่รอบคอบถึงความเฉพาเจาะจงของระบบนิเวศการเรียนรู้และผู้เรียนในสังคมไทย ก็อาจจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำที่ไม่ได้ตั้งใจ อันเนื่องมาจาก ช่องว่างระหว่างผู้ที่เข้าถึงทรัพยากรที่จะช่วยให้ตนเองสามารถพัฒนาทักษะดังกล่าว กับผู้ที่ขาดแคลนโอกาสและทรัพยากรไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม

ยิ่งเมื่อสังคมกำหนดว่าตลาดแรงงานต้องการคนที่มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 คำถามจึงมีอยู่ว่า เรากำลังสร้างความเหลื่อมล้ำทับซ้อนลงไปอีกหรือไม่ เพราะกลุ่มคนจำนวนมากที่ไม่

อาจจะเข้าถึงการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ กำลังถูกปิดป้ายประทับซ้ำลงไปว่า คุณคือคนที่สังคมไม่ต้องการ ดังนั้น นี่จึงอาจจะถึงเวลาที่สังคมต้องย้อนกลับมาทบทวนว่า การพยายามส่งเสริมทักษะให้ผู้คนวิ่งทันโลกโดยไม่ลืมหูลืมตา ได้สร้างผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมอะไรไว้บ้าง และนี่คือคำถามสำคัญของบทความนี้

2. พฤติกรรมและทัศนคติทางเพศในโรงเรียน

บทความที่ 2 ในหนังสือเล่มนี้ ตั้งต้นจากวิธีคิดเรื่องเพศในสังคมไทยที่มักถูกกำหนดด้วยกรอบคุณค่าความเชื่อทางศีลธรรม และการมองว่าเรื่องเพศคือสิ่งต้องห้าม เป็นเรื่องน่าอาย สังคมควรยึดถือคุณค่าของระบอบครอบครัวที่มีผู้ชายหญิงเป็นหลัก การมีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างและมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องผิด ไม่คู่ควรแก่การยอมรับในที่แจ้ง และสมควรแก่การชุกซ่อนไว้ใต้พรมแห่งศีลธรรม

เนื้อหาของบทความพาผู้อ่านไปสำรวจโรงเรียนซึ่งเปรียบเสมือนสังคมย่อยส่วนที่มักปิดกั้นการพูดและการแสดงออกเรื่องเพศ ตลอดจนการลงโทษและควบคุมพฤติกรรมของครู นักเรียนให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม แต่แทนที่จะเป็นพื้นที่ปลอดภัย โรงเรียนกลับกลายเป็นพื้นที่อันตราย เต็มไปด้วยการกลั่นแกล้งรังแก การเลือกปฏิบัติด้วยอคติและความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะของคนทุกฝ่าย กลายเป็นปัญหาที่ลুকلامบานปลายไม่รู้จบ

บทความนี้จะพาผู้อ่านไปสำรวจว่า เกิดอะไรขึ้นบ้างเมื่อความกลัวต่อเรื่องเพศเข้ามาแทนที่ความปลอดภัยในโรงเรียน โดยเฉพาะเมื่อการปิดกั้นข้อมูลและการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมากำลังสร้างและหล่อเลี้ยงวัฏจักรของอคติและการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ในโรงเรียนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

3. ความเสมอภาคทางการศึกษา

ถึงแม้จะมีความพยายามสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งที่ปรากฏในความเป็นจริงคือ ความเหลื่อมล้ำที่ถ่างกว้างขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะโอกาสทางการศึกษา อาจกล่าวได้ว่า วิธีคิดที่ผูกติดอยู่กับความเสมอภาคทางการศึกษา คือ การมองไปยังผู้ด้อยโอกาสและขาดแคลนว่าเด็กๆ กลุ่มนี้สมควรได้รับการ ‘สงเคราะห์’ ให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา แต่วิธีคิดดังกล่าว มักจะละเลยมิติของ ‘ความเสมอภาคทางการเรียนรู้’ ที่หมายถึงการที่ผู้เรียนได้รับโอกาสพัฒนาตนเองตามศักยภาพที่พวกเขา มี และได้รับทรัพยากรที่เหมาะสมกับบริบทชีวิตที่แตกต่างหลากหลาย

บทความนี้ตั้งคำถามถึงการนำมาตรฐานการศึกษาเดียวมาใช้ในการสร้างความเสมอภาค ซึ่งดูเหมือนจะสวนทางกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันหลากหลายและมีความต้องการที่จะเรียนรู้แตกต่างกันออกไป เช่น บางคนต้องการใบปริญญาสำหรับประกอบอาชีพ หรือสร้างความภาคภูมิใจให้ตนเอง แต่อีกหลายคนต้องการเพียงทักษะชีวิตที่หาไม่ได้ในใบปริญญา ดังนั้น โจทย์ในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

จึงอาจไม่ใช่แค่การผลักดันกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา แต่คือการใช้
วิจรรณญาณพิจารณาความต้องการของแต่ละบุคคลให้สามารถ
มีเครื่องมือการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและ
เอาตัวรอดได้ ทั้งหมดนี้คือประเด็นที่บทความนี้ชวนผู้อ่านให้
กลับมาตั้งต้นคิดใหม่ต่อเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา
ภาคบังคับในประเทศไทย

4. ความสำเร็จของผู้เรียน

บทความนี้เริ่มต้นจากความสงสัยว่า ทำไมการสอบเข้า
มหาวิทยาลัยได้ จึงกลายเป็นสิ่งบ่งชี้ความสำเร็จของตัวนักเรียน
ในสังคมไทย แล้วถ้านักเรียนสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ พวกเขา
จะมองตนเองอย่างไร พวกเขามีจินตนาการต่อเรื่องความสำเร็จ
ในการเรียนแบบไหน และพวกเขาเข้าใจว่าสังคมคาดหวังอย่างไร
ต่อความสำเร็จของพวกเขา

หากพิจารณาปรากฏการณ์ในช่วงหลายสิบปีในสังคมไทย
การสอบเข้าเพื่อเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยมักถูกมองว่า เป็น
ตัวชี้วัดความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียน และมักถูกจัดให้
เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่ปูทางไปสู่ความสำเร็จในชีวิตด้านอื่นๆ ต่อไป
ทว่าเส้นทางของความสำเร็จดังกล่าว กลับเต็มไปด้วยการแข่งขัน
การทดแทนบุญคุณ ความเครียด ความกดดัน ความโหยหาการ
ยอมรับ การถูกด้อยค่า และการแสวงหาสถานะทางสังคม ซึ่ง
ล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะคนคนนั้น
จะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ตาม

ไม่เพียงเท่านั้น นักเรียนในยุคปัจจุบันยังต้องเผชิญกับวิถีคิดต่อเรื่องความสำเร็จในชีวิตในมิติของ ‘การค้นหา passion’ ให้เจอโดยเร็ว เพื่อให้เท่าทันต่อการดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 จนกลายเป็นความคาดหวังที่พวกเขาต้องแบกควบคู่ไปกับความสำเร็จในการเรียน จากผู้ปกครอง ครู และสังคมรอบข้าง บทความนี้จะพาผู้อ่านไปสำรวจวิถีคิดของทั้งนักเรียนและครูเกี่ยวกับความสำเร็จทั้งสองด้านดังกล่าว เพื่อให้เราเข้าใจถึงผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขาว่าต้องแลกความสุขในด้านใดบ้าง เพื่อคว้าถ้วยรางวัลแห่งความสำเร็จในชีวิต

5. การจัดการชั้นเรียนและการลงโทษของครู

บทความสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ ตั้งคำถามว่า ทำไมครูส่วนใหญ่ในสังคมไทยจึงแสดงออกซึ่ง ‘ความหวังดี’ ผ่านการตี หรือการใช้ความรุนแรงอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ คำพูด ฯลฯ วิธีการเหล่านี้คือสิ่งที่ครูเลือก หรือปฏิเสธไม่ได้ และอะไรคือวิถีคิดที่อยู่เบื้องหลังโลกทัศน์ของครูที่มองตนเองในฐานะแม่พิมพ์ ซึ่งจำเป็นต้องคอยขัดเกลานักเรียนให้สมบูรณ์แบบ ด้วยการควบคุมทัศนคติและพฤติกรรมไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง รวมทั้งใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการจัดการดังกล่าว

ปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดจากครูในรั้วโรงเรียนได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนและบุคคลทั่วไปเป็นจำนวนมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สิ่งทีครั้งหนึ่งดูเหมือนเป็นเรื่องปกติ นั่นคือ การที่ครูลงโทษนักเรียนด้วยการใช้ความรุนแรง กลับถูกสังคมเริ่ม

ตั้งคำถามเหมือนคลื่นใต้น้ำที่โผล่มากระทบชายฝั่ง ส่งผลให้เกิด การเคลื่อนไหวต่อต้านและประท้วงการใช้ความรุนแรงของครู ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเนื้อหาในบทความนี้จะชวนให้ผู้อ่านตั้งคำถาม สืบสวน และพูดคุยกับทุกคนที่อยู่ในวงจรมหาความรุนแรงดังกล่าว โดยก้าวข้ามวิธีคิดที่ สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด เพื่อจะทำความเข้าใจ เจตนาของปรากฏการณ์ดังกล่าวในสังคมไทย

จุดยืนร่วมกันของบทความทั้ง 5 เรื่องในหนังสือเล่มนี้คือ มายาคติทางการศึกษามีทั้งเรื่องดีและเรื่องที่ต้องเปลี่ยนแปลง

เช่นเดียวกับการไม่ได้ปฏิเสธคุณค่าบางอย่างในสังคม เพราะ หลายเรื่องก็ยังทำให้สังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ แต่สิ่งสำคัญคือ การเริ่ม ตั้งคำถามกับสิ่งที่เชื่อ ว่าจริงแท้แค่ไหน อย่างไร ยังถูกต้องและ ดีงามอยู่หรือไม่ และมีอะไรซ่อนอยู่เบื้องหลัง

ที่สำคัญ ทั้ง 5 บทความได้พยายามชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่ นักเรียน ครู ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางการศึกษา ต้องเผชิญจากมายาคติในเรื่องต่างๆ ถึงแม้ที่ผ่านมาจะมีความ พยายามแก้ไขปัญหา แต่ก็มักจะตกร่องของการแก้ที่ปลายเหตุ มากกว่าจะแก้ที่ต้นตอของปัญหาอย่างแท้จริง

5 บทความที่ท่านกำลังจะได้่านถัดจากนี้คือการชวนคิด ตั้งคำถาม หยิบเอามายาคติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในสังคมไทย ทั้ง 5 เรื่องมาคลี่ให้เห็นตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ซึ่งหวังว่า จะเป็นการเปิดทาง สร้างพื้นที่ที่จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถกเถียงและเปลี่ยนแปลงเพื่อสังคมที่ดีกว่านี้ได้

อ้างอิง

- Christodoulou, D. (2014). *Seven myths about education*. Oxon: Routledge.
- Harmes, M. K., Huijser, H., & Danaher, P. A. (Eds.) (2015). *Myths in education, learning and teaching: Policies, practices and principles*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Holmes, J. D. (2016). *Great myths of education and learning*. Oxford: Wiley Blackwell.
- Kristjánsson, K. (2013). Ten myths about character, virtue and virtue education – Plus three well-founded misgivings. *British Journal of Educational Studies*, 61(3), 269–287.

อดิศร จันทรสุข

บทความชิ้นนี้เรียบเรียงจากรายงาน ‘การสังเคราะห์ภาพรวมมายาคติทางการศึกษาในสังคมไทย’ ภายใต้ชุดโครงการวิจัยการสำรวจและถอดถอนมายาคติทางการศึกษาในสังคมไทย โดย **อดิศร จันทรสุข** คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์